

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

Ehdotettu pykälä asettaa varautumisvelvollisuuden julkisoikeudellisina laitoksina yliopistoille, mutta ei ammattikorkeakouluille, jotka on erikseen myös perusteluissa todettu jäävän yksityisten ammatillisten oppilaitosten tavoin varautumisvelvoitteen ulkopuolelle. Esitetty rajausta ei ole perusteltu, sillä se kohtelee korkeakouluja eri tavoin huolimatta näiden samankaltaisista vastuista julkisen tehtävän näkökulmasta. Esitetty rajausta edellyttäisi asian säätämistä erikseen ammattikorkeakoulujen osalta ammattikorkeakoululaissa, mikä vastaa nykytilaa. OKM esittää, että yleinen varautumisvelvollisuus ulotetaan koskemaan ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tarkoitettuja ammattikorkeakouluja.

Pykälän perusteluissa todetaan: ”Varautumisvelvollisia eivät olisi myöskään ammattikorkeakoululaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetut yksityiset koulutuksen järjestäjät eivätkä ilmailulaissa tarkoitetut lentokelpoisuuden hallintaorganisaatiot. Varautumisvelvollisuus koskisi sen sijaan näissä tilanteissa edelleen sitä viranomaista, jolla on palvelun tuottamisen osalta järjestämisvastuu.” Kappaleen viimeisen virkkeen merkitys esitettyssä kontekstissa jää epäselväksi, ja perusteluissa tulisi tarkentaa kyseistä kohtaa.

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

Valmiuslain 6 §:ssä ehdotetaan varautumisvelvollisuus laajennettavaksi koskemaan ”kaikkia olosuhteita”. Pykälän perusteluiden mukaan poikkeusoloihin varautumisen lisäksi varautumisvelvollisten tulisi varautua myös erilaisiin poikkeusolo-kynnyksen alapuolelle jääviin häiriötilanteisiin. Perusteluissa on todettu: ”Säännöksessä tarkoitetuille häiriöille ei ole osoitettavissa

vastaavaa yhteiskunnallisen olosuhteen vallitsemiseen perustuvaa merkityssisältöä kuin poikkeusoloille eikä sitä siksi ehdoteta laissa määriteltäväksi. Normaaliolojen häiriötilanteita ovat siten kaikki sellaiset häiriötilanteet, jotka ovat hallittavissa normaaliolojen toimivaltuuksin. Kyse on poikkeusolojen toteamiskynnyksen alapuolelle jäävistä tilanteista.” Säännös tässä muodossaan velvoittaisi varautumaan tilanteisiin, joita lainsäädännössä tai sen esitöissä ei ole kyetty määrittelemään. Tällainen velvoite voi olla haastavaa täyttää.

OKM pitää tärkeänä, että häiriötilanteen käsite määriteltäisiin laissa. Näin sekä varautumisvelvollisilla että varautumista ohjaavilla viranomaisilla olisi sama käsitys siitä, mitä häiriötilanteilla tarkoitetaan. Käsitteen määrittelemättömyys vaikeuttaa paitsi varautumisvelvollisen omien varautumistoimenpiteiden riittävyyden arviointia myös varautumisen valvontaa.

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

41 § Palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen ja 43 § Irtisanomisajan pidentäminen

Pykälissä on lueteltu virastoja, joissa pykälien mukaisia toimivaltuuksia voidaan soveltaa. Lisäksi pykälien 1 momentin 16 kohdan mukaan toimivaltuuksia voidaan soveltaa ”muussa varautumisvelvollisessa, jos se on välttämätöntä sen toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi poikkeusolojen aikana.”

OKM pitää tärkeänä, että näiden pykälien soveltamisalaan kuuluisivat laajasti koko virastokenttä. Tämä palvelisi julkisen hallinnon toiminnan jatkuvuuden varmistamista. Jos virastot laajasti sisältyvät mainitun 16 kohdan muotoilun piiriin, OKM pitää sitä hyvänä.

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

101 § Opetustoiminnan ja kasvatuksen järjestämistä koskevat muutokset

Voimassa olevassa laissa pykälän (109 §) otsikko on ”Opetus ja koulutus”, mutta se muutettaisiin nyt muotoon ”Opetus ja kasvatus”. Muutetussa otsikossa kasvatuksella halutaan ilmeisesti viitata siihen, että uusi säännös kattaisi myös varhaiskasvatuksen, josta nykyisin säädetään valmiuslaissa eri yhteydessä (nykyisen lain 88 §). Varhaiskasvatus, joka aiemmin kuului STM:n toimialaan, on siirtynyt OKM:n toimialaan. Tästä muutoksesta olisi hyvä mainita myös HE:n perusteluissa.

Perusteluissa olisi lisäksi hyvä mainita, että varhaiskasvatukseen voitaisiin jatkossa soveltaa 1 momentissa säädettyjä järjestäjän velvollisuuksien rajoituksia sekä 2 momentin mukaan järjestäminen voidaan keskeyttää ja siirtää. Nykyisen valmiuslain perusteella edellä mainitut eivät ole mahdollisia.

OKM esittää harkittavaksi, että pykälässä ja sen perusteluissa käytettäisiin johdonmukaisesti käsitteitä. Olennaista olisi, että muotoilut kattaisivat kaikenlaisen toiminnan ja velvollisuudet, joista on säädetty pykälässä mainituissa laeissa. Tällä hetkellä esimerkiksi pykälän otsikossa on mainittuna kasvatus, mutta se puuttuu 1 mom. 2 kohdasta. Lisäksi maininta kasvatuksesta puuttuu 2 momentin ensimmäistä lauseesta, vaikka toisessa lauseessa se on mainittuna. Pykälässä voitaisiin käyttää johdonmukaisesti kasvatuksen, opetuksen, koulutuksen, tutkimuksen sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan käsitteitä (nämä aina kokonaisuutena mainiten). Vaihtoehtoisesti voitaisiin käyttää nykyisessä valmiuslaissa olevaa muotoilua ”opetustoiminta ja muu toiminta” tai muuta yleisempää muotoilua. Jälkimmäinen saattaisi olla pykälän luettavuuden kannalta selkeämpi vaihtoehto.

Pykälää voidaan soveltaa valmiuslain 11 §:n 1 momentin 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitettuihin poikkeusoloihin. Voimassa olevaan valmiuslakiin nähden uudesta pykälästä on jätetty pois 11 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetut poikkeusolot eli suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä vaarantava ihmisen toiminnasta tai luonnonilmiöstä johtuvaa erityisen vakava onnettomuus tai muu siihen vaikutuksiltaan ja luonteeltaan rinnastuva poikkeuksellinen tapahtuma, sen välitön uhka tai jälkitila. Kohta 3 on välttämätöntä lisätä ehdotetun valmiuslain käyttöönottoperusteisiin myös uudistettavassa valmiuslaissa, sillä etäopetus tai esimerkiksi koulutuksen keskeyttäminen tai siirtäminen voi tulla kyseeseen myös esimerkiksi vakavan laaja-alaisen haitallisia aineita sisältävän onnettomuuden tai vastaavan tapauksessa.

Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdan soveltamisen kynnys on asetettu hyvin korkealle ja 2 kohdan osalta korkeammalle kuin voimassa olevan valmiuslain 109 §:n 2 momentissa. Pykälän sananmuodon mukaan se tulee kysymykseen vain tilanteessa, jossa ”...väestön siirtämisen, oleskelu- ja liikkumisrajoitusten tai ihmisten henkeä tai terveyttä uhkaavan vakavan vaaran vuoksi on välttämätöntä...”. Voimassa olevan valmiuslain 109 §:n 2 momentin mukaan opetus- tai muun toiminnan järjestämisvelvollisuutta sekä velvollisuutta ateria-, kuljetus- ja majoitusetuuksien järjestämiseen voidaan pykälässä yksilöityjen poikkeusolojen vallitessa rajoittaa välttämättömien opetus- ja koulutuspalveluiden turvaamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää harkittavaksi, että ehdotettu säännös velvoitteiden rajoittamisesta olisi nykyisen valmiuslain mukainen.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan etäopetussääntelyn ulkopuolelle on rajattu esiopetus ja varhaiskasvatus, mitä OKM pitää tarkoituksenmukaisena. Perusteluna tälle on säännöskohtaisissa perusteluissa esitetty se, ettei siitä katsota olevan hyötyä lasten nuoresta iästä johtuen heidän kehitykselleen. OKM kiinnittää huomiota siihen, että tämä on vain yksi näkökulma ja perusteluita voisi olla tarpeen täydentää. Varhaiskasvatus- ja esiopetusikäisten lasten on tärkeää päästä osallistumaan läsnä varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen myös siksi, että tämä mahdollistaa heidän vanhempiensa työssä käynnin.

Pykälän 1 momentin 1 kohta vaikuttaa eri tavoin eri koulutussektoreihin. Tämä olisi hyvä huomioida ko. pykälän perustelutekstissä. Perusopetuksen osalta pykälä lisää toimivaltuuksia mahdollistamalla siirtymän etäopetukseen, mitä normaaliaikojen lainsäädäntö ei mahdollista. Taas esimerkiksi toisella asteella ja korkeakouluopetuksessa, joissa järjestäjät ja korkeakoulut voivat päättää itse opetusmuodoistaan etäopetus mukaan lukien, pykälällä voidaan valtion toimesta velvoittaa siirtymään etäopetukseen ja -opiskeluun. Lisäksi perusteluihin olisi hyvä lisätä maininta OKM:n mahdollisuudesta antaa suosituksia etäopetukseen siirtymisestä erityisesti korkeakoulutuksessa ja toisella asteella. Tällaisia suosituksia annettiin koronapandemian aikana.

Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohtien välistä suhdetta olisi syytä selkeyttää vähintäänkin perusteluissa. Selkeyden vuoksi olisi hyvä mainita perusteluissa, että pykälän 1 momentin 2 kohta ei mahdollista etäopetukseen siirtymistä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Lisäksi kohdan osalta olisi hyvä todeta, että se ei mahdollista toiminnan keskeyttämistä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan soveltamisasetuksella voitaisiin säätää poikkeuksia mainituissa laeissa tarkoitetun toiminnan järjestäjän järjestämisvelvollisuuksiin. Voimassa olevassa laissa vastaava säännös perustuu järjestämisvelvollisuuksien rajoittamiseen. Poikkeaminen voitaneen tulkita myös siten, että järjestämisvelvollisuuksista voitaisiin poiketa myös muutoin kuin niitä rajoittamalla, eli niitä muuttamalla tai jopa lisäämällä. Perusteluiden perusteella jää epäselväksi, onko tällaista laajennusta tarkoitettu, koska perusteluissa todetaan, että säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti mahdollisuudesta säätää valtioneuvoston asetuksella poikkeuksia. Säännöksen sanamuotoa voisi olla perusteltua vielä tarkentaa esimerkiksi nykytilaa vastaavasti muotoon ”rajoituksia”, jos säännöksen tarkoituksena ei ole laajentaa säännöksen soveltamisalaa

nykytilaan verrattuna. Jos sen sijaan tarkoitus nimenomaan on laajentaa poikkeamismahdollisuus myös muutoksiin ja lisäyksiin, tämä olisi hyvä tuoda selkeästi ilmi säännöksen perusteluissa.

Ehdotetun 101 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa s. 376 todetaan, että ”Poikkeukset voisivat koskea esimerkiksi opinto-ohjausta, ammatillisen koulutuksen kehittämissuunnitelmia tai opetussuunnitelmaa.” Muotoilua ehdotetaan täsmennettävän siten, että siinä viitataan ammatillisen koulutuksen kehittämissuunnitelmien sijaan esimerkinomaisesti koulutuksen järjestäjien velvoitteisiin liittyen esimerkiksi henkilökohtaistamiseen, opiskelijavalintoihin ja lukiokoulutuksen tavoitteelliseen suoritus aikaan.

Pykälän 1 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että pykälässä ei enää säädettäisi ylioppilastutkinnon järjestämistä koskevan ajankohdan siirtämismahdollisuudesta, koska käytännössä tutkinto tulisi järjestää tällöin heti poikkeusolojen päätyttyä. OKM kiinnittää huomiota siihen, että ylioppilastutkinnosta annettua lainsäädäntöä on tarkennettu siten, että kokeiden siirtäminen on mahdollista normaaliolojen lainsäädännön puitteissa. Ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 4 §:n mukaan lukiokoulutusta antavat oppilaitokset järjestävät ylioppilastutkinnon kokeet samanaikaisesti kaksi kertaa vuodessa. Lisäksi mainitun pykälän mukaan ylioppilastutkintolautakunta määrää tarkemmin kokeiden järjestämisestä ja siihen liittyvistä aikatauluista ja järjestelyistä ja ylioppilastutkintolautakunta voi kokeiden järjestämisen olosuhteita koskevasta erittäin painavasta syystä päättää, että oppilaitoksen kokeet järjestetään toisin kuin muissa oppilaitoksissa. Kokeiden siirtämismahdollisuudesta ei näin ollen ole tarpeellista säätää valmiuslaissa, koska kokeita voidaan siirtää ylioppilastutkintolautakunnan päätöksellä, ja tarvittaessa muuttamalla normaaliolojen lainsäädännön velvoitetta järjestää kokeet samanaikaisesti kaksi kertaa vuodessa. Lisäksi OKM on valmistelemassa ylioppilastutkintolakiin lisää muutoksia asian joustavoittamiseksi.

Pykälän 1 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että toimenpiteiden vaikutuksien huomioimisesta toiminnan kustannuksiin ei otettaisi enää erillistä säännöstä, koska valtio voi ottaa kyseiset vaikutukset huomioon valtionosuuksia ja -avustuksia myönnettäessä muutoinkin. Perusteluita olisi tältä osin tarpeellista muuttaa, sillä säännöstä ei kaikilta osin ole poistettu, vaan vastaava säännös olisi lakiehdotuksen 163 §:ssä. Kyseisen säännöksen mukaan 101 §:n 2 momentin ja 153 §:ssä tarkoitettujen toimenpiteiden vaikutukset toiminnan kustannuksiin voidaan ottaa huomioon opetustoimen valtionosuuksia ja -avustuksia myönnettäessä siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Sääntely muuttuisi nykytilaan verrattuna kuitenkin siten, että ainoastaan toiminnan siirtämiseen (eli ei järjestämisvelvollisuudesta poikkeamiseen/rajoittamiseen) liittyvät kustannukset voitaisiin ottaa huomioon soveltamisasetuksella. Tämä vaikuttaa perustellulta ratkaisulta, koska järjestämisvelvollisuudesta poikkeamisen vaikutukset kustannuksiin voidaan riittävässä määrin ottaa huomioon normaaliolojen lainsäädännön perusteella tai sitä tavanomaisen lainsäädäntömenettelyn kautta tapauskohtaisesti muuttamalla. Toimintojen siirtämiseen liittyvät kustannusmuutokset sen sijaan on perusteltua pystyä huomioimaan nopeasti soveltamisasetuksen kautta, koska rahoitus täytyy siirtämistilanteissa pystyä maksamaan mahdollisesti täysin eri toimijalle kuin aiemmin.

OKM:n käsityksen mukaan pykälän 2 momentissa tarkoitettua keskeyttämistä tai siirtämistä koskevat OKM:n hallintopäätökset on tehtävä erikseen jokaiselle varhaiskasvatukseen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjälle. Momentin perusteluihin olisi hyvä lisätä maininta tästä.

Ehdotetun 2 momentin sanamuodosta jää myös jossain määrin epäselväksi, sovelletaanko myös toiminnan keskeyttämiseen momentin ensimmäisessä virkkeessä todettua ehtoa, että toiminta voidaan siirtää vain, jos sitä ei voida järjestää etämuotoisena. Ilmeisesti näin on tarkoitettu, mutta tämä olisi hyvä selventää pykälän sanamuodossa.

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kieltäminen) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

153 § Siirtyneen väestön palvelujen järjestäminen

Ehdotetun 153 §:n 3 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa s. 480 todetaan, että ”Säännös selventäisi myös kunnan järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien järjestämisvastuun siirtymisen, kuten esimerkiksi varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen taikka muutoin oppivelvollisuuslain (1214/2020) mukaisen opetuksen järjestämisen, josta voimassa olevassa laissa on säädetty 109 §:n yhteydessä.”

Esitysluonnoksen mukainen muotoilu on oppivelvollisuuslain osalta virheellinen, koska kunnan järjestämisvelvollisuus ei kata kaikkea oppivelvollisuuslain mukaista opetusta. Edellä on jo todettu oppivelvollisuuskoulutukseen kuuluva perusopetus, mutta muuhun oppivelvollisuuskoulutukseen kunnalla ei ole järjestämisvelvollisuutta. Sen sijaan oppivelvollisuuslaissa säädetään kunnan ohjaus- ja valvontavastuulle kuuluvista tehtävistä, joiden olisi perusteltua siirtyä 153 §:ssä säädetyn mukaisesti. Perusopetuksen jälkeinen oppivelvollisten ohjaus- ja valvontavastuu (oppivelvollisuuslain 14 §) sekä velvoite opiskelupaikan osoittaminen (oppivelvollisuuslain 15 §) ovat kunnan lakisääteisiä

tehtäviä. Perusteluista olisi syytä täsmentää siten, että oppivelvollisuuslain osalta siinä todettaisiin esim. ”oppivelvollisuuslain mukaan kunnalle kuuluvien tehtävien järjestämisen”.

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

163 § Eräiden toimenpiteiden huomioiminen valtionosuuksia ja -avustuksia myönnettäessä

Perusteluihin olisi syytä lisätä, että valtionosuuksista ja -avustuksista opetuksen ja koulutuksen osalta säädetään myös vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa.

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

Ympäristövaikutuksia koskevassa osiossa mainitaan lyhyesti, että asumista koskevilla toimivaltuuksilla voi olla niiden käytön laajuudesta ja kohdentumisesta riippuen olla vaikutuksia kulttuuriperintöön. Esityksessä todetaan, että lisätoimivaltuuksien mahdollisesta käyttöönotosta aiheutuvien ympäristövaikutusten ennakkollinen arviointi on erittäin vaikeaa ja täsmällisempi arviointi on siten välttämätöntä tehdä vasta käyttöönoton yhteydessä.

Asumista koskevien toimivaltuuksien lisäksi myös ainakin kiinteistöjen ja huoneistojen sekä muun omaisuuden luovuttamista koskevilla toimivaltuuksilla saattaa olla valtuuksien käytön kohdentumisesta riippuen vaikutuksia kulttuuriperintöön. Toimivaltuuksien soveltamiseen voi liittyä riskejä esimerkiksi valtakunnallisesti merkittävälle rakennusperintökohteille, suojelluille rakennuksille, museo- ja arkistotiloille sekä kulttuurihistoriallisille ympäristöille. Toimivaltuuksien käytössä tulisi ottaa huomioon kohteiden suojeluarvojen turvaaminen.

Toimivaltuuksien käytölle voi aiheutua rajoituksia kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa tehdystä yleissopimuksesta (SopS 93/1994, Haagin sopimus kulttuuriomaisuuden suojelusta). Sopimuksessa mm. velvoitetaan pääsääntöisesti pidättäytymään käyttämästä kulttuuriomaisuutta ja sen välitöntä ympäristöä tai niiden suojaksi rakennettuja laitteita tarkoituksiin, jotka voisivat aseellisen selkkauksen sattuessa saattaa tämän omaisuuden hävitykselle tai vahingoittumiselle alttiiksi (4 art. 1 kohta).

Säätämisjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

Lukuun 12.4.12 esitetään lisättäväksi perusteluihin, että yliopistojen itsehallinnon sekä tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapauden osalta sääntelyä on arvioitava perustuslain 16 ja 123 §:ssä tarkoitetun aseman kannalta.

OKM toteaa huomionaan myös, että osa tutkimustoiminnasta ei ole siirrettävissä tai keskeytettävissä ilman merkittävää haittaa yhteiskunnalle ja tutkimukselle silloin, kun se sisältää esim. eläviä organismeja koskevaa tai kiinteillä infrastruktuureilla tehtävää tutkimusta. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen varautumisessa välttämättömät ja kriittiset infrastruktuurit sekä kansainväliset yhteistyösuhteet on toteuttava niin, että ne ovat mahdollisimman laajasti käytettävissä myös, jos valmiuslain säännöksiä toimeenpannaan. Perusteluissa on tarpeen todeta, että tutkimustoiminnan siirrossa ja keskeytyksissä pitää huomioida yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisen tutkimuksen ja tutkimusympäristöjen näkökulmat siten, että esimerkiksi luonteeltaan sellaisissa kriiseissä, jotka eivät edellytä koko väestön siirtoa alueelta, on välttämätöntä huolehtia tällaisten kriittisten toimintojen ylläpitämisestä myös poikkeusolojen aikana.

Lisäksi OKM esittää, että kohdan 12.4.12 viidennessä kappaleessa huomioitaisiin tutkimus. Ensimmäinen virke voitaisiin muuttaa muotoon: ”Sääntelyllä pyritään varmistamaan varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, muun koulutuksen sekä tutkimuksen jatkuminen opiskelu- ja tutkimusympäristön turvallisuus huomioon ottaen myös poikkeusoloissa.”

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

-

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

-

Backman Heidi
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Jantunen Juho-Antti
Opetus- ja kulttuuriministeriö